

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Людмила СТАНІСЛАВОВА

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Арт-терапія
Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Таблиця 1 – Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач	Хренова Вікторія Валеріївна
Профайл викладача	https://tpodm.khmnu.edu.ua/naukova-diyalnist/pedagogichna-diyalnist-hrenova-viktoriya-valeriyivna/
Е-mail викладача	khrenovav@khmnu.edu.ua
Контактний телефон	098-297-73-23
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khmnu.edu.ua/enrol/index.php?id=8408
Консультації	Очні: за розкладом онлайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Загальна характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
		Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття					Самостійна робота, в т. ч. ІРС			залік	іспит
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
В	Д	4,0	120	54	18		36		66			+	
	З	4,0	120	12	4		8		108			+	

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Арт-терапія» спрямована на формування у студентів теоретичних знань та вироблення базових практичних навичок щодо організації та проведення арт-терапевтичних технік. Ознайомлення слухачів із принципами та нормами індивідуальної та групової арт-терапевтичної роботи.

Дисципліна викладається для денної та заочної форм навчання. При викладанні дисципліни використовуються активні і творчі форми проведення занять, зокрема оглядові лекції (для студентів заочної форми навчання), тренінги, майстер-класи.

Дисципліна викладається для денної та заочної форм навчання. При викладанні дисципліни використовуються активні і творчі форми проведення занять, зокрема оглядові лекції (для студентів заочної форми навчання), тренінги, майстер-класи.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни. Формування майбутнього фахівця, як особистості, здатної вирішувати професійні завдання на основі оволодіння знаннями щодо теоретичних основ арт-терапії та навичками застосування арт-терапевтичних технологій. Сприяння самовиразу, розширення особистого досвіду студентів, інтеграція у зовнішню реальність (соціальну, етнічну, культурну).

Завдання дисципліни. Оволодіння базовими поняттями арт-терапії; засвоєння арт-терапевтичних прийомів, що базуються на творчому самовияві, мобілізації творчого потенціалу людини, внутрішніх механізмів саморегуляції і зцілення; вивчення умови та ситуації, які передбачають застосування арт-терапевтичних технік у роботі з різними категоріями населення.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: **володіти** базовими поняттями арт-терапії; **знати** основні форми та напрямки арт-терапії; **розуміти** символіку форм, ліній та кольорів в арт-терапії; **здійснювати** аналіз та загальну інтерпретацію творчого продукту; **застосовувати** арт-терапевтичні техніки для надання психологічної допомоги; **використовувати** техніки арт-терапії в освітньому процесі.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

Таблиця 3 – Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції	Тема практичного заняття	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Введення в теорію арт-терапії: основні поняття	Організація арт-терапевтичного процесу	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№1	4	[1-4; 17-19; 24; 39]
2		Психоаналітичні засади арт-терапії	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№2	3	[1-4; 29; 32; 33; 41; 48-51]
3	Характеристика основних напрямків арт-терапії	Техніки і прийоми арт-терапії	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№3	4	[1-13; 29; 32; 33; 41; 44; 48-51]
4		Арт-терапевтичне заняття на тему: «Мое минуле, сьогодні і майбутнє»	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№4	3	[2]
5	Психоаналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва	Арт-терапевтичні техніки роботи з емоціями та почуттями	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПР№5	4	[1-4; 21; 30; 36; 37; 44; 46; 49; 50]

1	2	3	4	5	6
6		Арт-терапевтичні техніки роботи з емоціями та почуттями	Підготовка до виконання та презентації результатів ПРН№5	3	[3; 21; 49; 50]
7	Діагностичний потенціал арт-терапевтичних технік	Арт-терапевтичні техніки роботи з Я-концепцією (самоповага, самоприйняття, самооцінка, самоцінність)	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПРН№6. Підготовка до ТК№1	12	[1-4; 21; 31; 43; 49; 50]
8		Арт-терапевтичні техніки роботи з Я-концепцією (самоповага, самоприйняття, самооцінка, самоцінність)	Підготовка до виконання та презентації результатів ПРН№6.	3	[3; 31]
9	Етапи розвитку психотерапевтичної групи	Арт-терапевтичні техніки роботи з мотивацією та цілепокладанням	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПРН№7	4	[1-4; 31]
10		Арт-терапевтичні техніки роботи з мотивацією та цілепокладанням	Підготовка до виконання та презентації результатів ПРН№7	3	[3]
11	Арт-терапевтичні технології в освіті	Арт-терапевтичні техніки роботи з картиною світу та ціннісно-смісловою сферою	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПРН№8	4	[1-4; 10-13; 22; 23; 25-27; 38; 40]
12		Арт-терапевтичні техніки роботи з картиною світу та ціннісно-смісловою сферою	Підготовка до виконання та презентації результатів ПРН№8	3	[3]
13	Використання арт-технологій в сімейній психотерапії	Арт-терапевтичні техніки роботи зі стосунками (дитячо-батьківськими, сімейними, парними)	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПРН№9	4	[1-4; 16; 20]
14		Арт-терапевтичні техніки роботи зі стосунками (дитячо-батьківськими, сімейними, парними)	Підготовка до виконання та презентації результатів ПРН№9	3	[3; 16; 20]
15	Арт-терапевтична сімейна майстерня в системі позашкільної освіти	Групова арт-терапія: арт-терапевтичні техніки роботи з груповими процесами та тимблдингом	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПРН№10	4	[1-4; 15; 16; 20; 25]
16		Групова арт-терапія: арт-терапевтичні техніки роботи з груповими процесами та тимблдингом	Підготовка до виконання та презентації результатів ПРН№10	3	[3; 15]

1	2	3	4	5	6
17	Соціально-психологічний тренінг формування етнічної ідентичності молоді використанням арт-технологій	Арт-терапевтичні техніки роботи з жіночністю	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до виконання ПР№11	4	[1-4; 15]
18		Арт-терапевтичні техніки роботи з жіночністю	Підготовка до виконання та презентації результатів ПР№11. Підготовка до ТК№2	11	[3]

Примітка*: Лекції проводяться через тиждень, практичні заняття – щотижня по дві години

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу з дисципліни відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу та навчальному плану. Здобувач зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, домашні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відвітати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять здобувач має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набуті здобувачем знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок перезарахування результатів навчання у ХНУ (<https://khmnu.edu.ua/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnoi-diialnosti/>). При виконанні практичних робіт та рефератів з дисципліни здобувач має дотримуватися політики доброчесності. У разі виявлення плагіату, згідно Положення про дотримання академічної доброчесності в Хмельницькому національному університеті (<https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/ustanovchi/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-2020.pdf>), роботу буде повернено на доопрацювання та повторно проходження оцінювання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою відповідно до Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів перед допуском до виконання практичної роботи; знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом термінологією і уміння обґрунтувати прийняті в ході виконання завдань практичної роботи рішення; своєчасна презентація результатів практичної роботи.

При цьому використовуються методи поточного контролю: усне опитування перед допуском до практичного заняття; презентація результатів практичної роботи; презентація рефератів; тестовий контроль теоретичного матеріалу з теми.

Підсумкова семестрова оцінка встановлюється в автоматизованому режимі після

внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється тестуванням.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Контрольні заходи		Самостійна робота		Семестровий контроль, залік
Практичні роботи №:		Тестовий контроль		Реферат (ІЗ)		За рейтингом
1-11		Т 1-3	Т 4-9	Якість виконання	Оцінка за презентацію	
ВК*:	0,5	0,3		0,1	0,1	

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота				Самостійна, індивідуальна робота		Контрольні заходи	Семестровий контроль, залік	
Практичні роботи №:				Контрольна робота		Тестовий контроль		
1	2	3	4	Якість виконання	Оцінка за захист	Т1-9		
ВК*:				0,5	0,1	0,1	0,3	За рейтингом

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти п'яти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 25.

Тестові завдання для кожного студента випадково генеруються із загального банку питань у середовищі для навчання Moodle. Оцінювання відповідей студента здійснюється в автоматичному режимі. Оцінювання здійснюється за **чотирибальною** шкалою. Сума балів пропорційна кількості правильних відповідей. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестові завдання	1–13	14–16	17–22	23–25
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE. При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Тестове поле для контролю для студентів заочної форми складається з сорока тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 40. Оцінювання здійснюється за **чотирибальною** шкалою.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту:

Сума балів за тестові завдання	1–23	24–29	30–37	38–40
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 45 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституцій на шкала балів	Інституцій на оцінка	Критерії оцінювання	
A	4,75-5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок.
B	4,25-4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.
C	3,75-4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
D	3,25-3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.
E	3,00-3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00-2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00-1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни.

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Термінологічне поле та історія розвитку арт-терапії.
2. Особливості арт-терапії як методу.
3. Види арт-терапії.
4. Основні функції та галузі використання арт-терапії.
5. Форми арт-терапії.
6. Простір арт-терапевтичного процесу.
7. Функції й завдання арт-терапевта.
8. Основні напрямки арт-терапії.
9. Основні положення теорії З.Фрейда.
10. Несвідоме і мистецьке фантазування.
11. Психоаналітичний підхід К.Г.Юнга у вивченні творчості.
12. Психологічна природа і функції символу в арт-терапевтичній діяльності.
13. Арт-терапія та проєктивний малюнок: порівняльна характеристика.
14. Арт-терапія та навчання малюванню: порівняльна характеристика.
15. Границі арт-терапевтичної діагностики.
16. Оцінка діагностичних параметрів у арт-терапії.
17. Діагностичні ознаки в арт-терапії: символ та лінія.
18. Символіка кольорів у арт-терапії.
19. Загальна характеристика етапів розвитку психотерапевтичної групи.
20. Стратегія формування психотерапевтичної групи.
21. Динаміка психотерапевтичного процесу в групі.
22. Механізми соціалізації через розвиток творчого потенціалу.
23. Групова арт-терапія у соціальній роботі.
24. Принципи виявлення творчого потенціалу.
25. Застосування арт-терапії з дітьми в умовах освітнього процесу.
26. Системний підхід як методологічні засади арт-терапії сім'ї.
27. Процес й особливості арт-терапії сім'ї.
28. Арт-терапевтичні технології в роботі з сім'єю.
29. Інші види сімейної арт-терапії: мультимодальний підхід.
30. Терапевтичні можливості техніки «Сімейний малюнок».
31. Діагностичний потенціал техніки «Сімейний малюнок».
32. Педагогічний напрямок арт-терапії як методологія допомоги родині.
33. «Батьківська педагогіка» як форма допомоги людині.
34. Організація арт-терапевтичної сімейної майстерні.
35. Принципи реалізації сімейної арт-майстерні.

36. Орієнтовний план занять сімейної арт-майстерні.
37. Стиль проведення занять та функції ведучого.
38. Створення писанок як форма національно-естетичного виховання дитини.
39. Методологія арт-терапії як адекватний засіб виховної роботи в освіті.
40. Методологічні принципи використання арт-терапії в соціально-психологічному тренінгу.
41. Структура соціально-психологічного тренінгу формування етнічної ідентичності молоді.
42. Техніка «Герб представника етнічної спільноти!».
43. Арт-терапевтичні техніки в соціально-психологічному тренінгу формування етносоціальних уявлень молоді.
44. Арт-терапевтичні техніки надання психологічної допомоги.

Рекомендована література

Основна

1. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті / О. Вознесенська, Л Мова. – К.: Шкільний світ, 2007., – 119 с.
2. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів / І.С. Ільченко. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 150 с.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. / Н. Калька, З. Ковальчук. – Львів : ЛьвДУВС, 2020. – 232 с.
4. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій: навчальний посібник / О.С. Колпакчи. – Бердянськ: БДПУ, 2017. – 322 с.

Додаткова

1. Арт-терапія у зарубіжній науковій традиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18274/1/%D0%90%D0%A0%D0%A2-%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%9F%D0%86%D0%AF%20%D0%A3%20%D0%97%D0%90%D0%A0%D0%A3%D0%91%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%86%D0%99%20%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%99%20%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%A6%D0%86%D0%87.pdf>
2. Арт-терапія як ефективний метод роботи з дорослими і дітьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://naurok.com.ua/stattya-art-terapiya-yak-efektivniy-metod-roboti-z-doroslimi-i-ditmi-142248.html>
3. Арт-терапія: лікування мистецтвом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvita.ua/school/method/teacher/2624/>
4. Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lib.iitta.gov.ua/706825/1/%D0%90%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B1%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE-%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%92%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B02016.pdf>
5. Арттерапія: техніки підтримки психологічного здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvitanova.com.ua/posts/5051-artterapiia-tekhniku-pidtrymky-psykholohichnoho-zdorovia>
6. Арт-терапія як один із засобів естетотерапії в корекційно-педагогічній роботі дефектолога [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2894>
7. Арт-терапія як засіб формування психологічної стійкості у дітей молодшого шкільного віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/56-dvadtsyat-shosta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/676-art-terapiya-yak-zasib-formuvannya-psikhologichnoji-stijkosti-u-ditej-molodshogo-shkilnogo-viku>

8. Арттерапія як засіб психологічної допомоги молодшим школярам з порушеннями емоційної сфери [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.inforum.in.ua/conferences/23/68/538>
9. Арт-терапія як метод психокорекції та інноваційних психолого-педагогічних технологій особистості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/16563/14761>
10. Власюк М. Арт-терапія : лікування мистецтвом / М. Власюк // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 7/8. – С. 90.
11. Вознесенська О.Л., Лазоренко Б.П. Групи взаємодопомоги: соціалізація через розвиток творчого потенціалу. Методичний посібник для фахівців, які працюють у групах взаємодопомоги, створених при Консультативних пунктах «Довіра» центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Частина 2 / О.Л. Вознесенська, Б.П. Лазоренко, О.І. Пилипеико, та інш. – К.: Видавничий дім «Каліта», 2005. – 168 с.
12. Вознесенська О. Арт-терапії сім'ї / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 9–14.
13. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 5–8.
14. Вознесенська О. Простір арт-терапії: можливості й перспективи : Друга міждисциплінарна науково-практична конференція / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 2–4.
15. Вознесенська О. Шляхом арт-терапії у пошуках натхнення / О. Вознесенська // Психолог. – 2011. – № 17. – С. 3–5.
16. Вознесенська О. Арт-терапевтична майстерність : радість й розвиток для всієї сім'ї / О. Вознесенська, М. Сидоркіна // Психолог. Шкільний світ. – 2008. – № 1. – С. 24–26.
17. Галіцина Л. Корекція страхів : [цикл занять методами арт-терапії] / Л. Галіцина // Психолог. – 2015. – № 17/18. – С. 60–68.
18. Деркач О. Арт-терапія на допомогу школі / О. Деркач // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 2. – С. 25–28.
19. Дутчак У. Арт-терапія як засіб естетичного виховання підлітків / У. Дутчак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / редкол.: А. Вихрущ, В. Кравець, В. Мадзігон [та ін.] – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – № 5. – С. 134–139.
20. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скнар, О.А. Бреусенко-Кузнєцов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін. ; за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скнар. – К. : Видавець ФОП Назаренко Т. В., 2017. – 312 с.
21. Животенко, Л. Арт-терапія як інноваційна технологія у позашкільному навчальному закладі / Л. Животенко // Психолог дошкілля. – 2016. – № 1. – С. 4–8.
22. Зборюк Т.П. Арт-терапевтичні технології у психокорекційній практиці / Т.П. Зборюк // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2010. – № 4. – С. 23–31.
23. Кондрицька О.І. До проблеми особистісно-орієнтованого виховання дитини засобами арт-терапії / О.І. Кондрицька // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – 2004. – Вип. 12. – С. 41–46.
24. Куртішова І. Арт-терапія для дітей : майстер-клас для педагогів / І. Куртішова // Психолог дошкілля. – 2015. – № 7. – С. 24–26.
25. Медитативний живопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81.html
26. Міщиха Л.П. Психологія творчості: навчальний посібник / Л.П. Міщиха. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. – 448 с.
27. Михайлова І.В. Особливості використання методів арт-терапії в психокорекції турботи про себе в ранній юності / І.В. Михайлова // Практична психологія та соціальна робота. – 2014. – № 7. – С. 40–43.
28. Осадчук Л. «Швидка допомога» : мистецтво оригамі / Л. Осадчук // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 41. – С. 28–30.
29. Осадчук, Л. Спосіб життя оригамі. Оригамі в педагогіці й арт-терапії / Л. Осадчук // Психолог. – 2007. – № 18/19. – С. 39–43.
30. Простір арттерапії: творчість як задзеркалля реальності: матеріали XVII Міжнародної

міждисциплінарної наук.-прак. Конф. (м. Київ, 27–29 лютого 2020 р.) / [за наук. ред. Л.А. Найдьонові, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. – Київ : ФОП Назаренко Т.В., 2020. – 203 с.

31. Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. Т.А. Ткачук, Н.О. Бочаріна / – Переяслав (Київ.обл.) : Домбровська Я.М., 2020. – 237 с.

32. Психологія творчості: конспект лекцій / Укладач О.А. Кривопишина. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009.– 81 с.

33. Психологія творчості: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 015 «Професійна освіта» (015.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології), денної та заочної форми навчання; упоряд. Є.Л. Скворчевська – Харків: ДБТУ, 2022. – 138с.

34. 5 вправ з арттерапії для відновлення ресурсу вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/articles/5-vprav-z-artterapiyi-dlya-vidnovlennya-resursu-vchytelya/>

35. Різні підходи до визначення арт-терапії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15891/1/%D0%91%D1%96%D0%B4%D0%B0%2C%2014-19.pdf>

36. Рибак О. Арт-терапія в роботі з розумово відсталими дітьми / О. Рибак, Є. Пархомчук, Т. Шлапацька // Дефектолог. – 2015. – № 4. – С. 7–9.

37. Скар О. Арт-терапевтична техніка «колаж» у роботі психолога / О. Скар // Психолог. Шкільний світ. – 2009. – № 9. – С. 12–14.

38. Соціально-психологічна допомога дітям вимушених переселенців засобами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : арт-терапії <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2018/02/017-46.pdf>

39. Терлецька Л.Г. Арт-терапія як метод дослідження творчого аспекту психічного здоров'я особистості / Л.Г. Терлецька // Психологічна газета. – 2006. – № 1. – С. 3–14.

40. Ткачук О.В. Психологія художніх здатностей: моногр. / О.В. Ткачук. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2012. – 372 с.

41. Черкашина Д. Кольорові емоції : використання елементів арт-терапії в роботі практичного психолога ДНЗ / Д. Черкашина // Психолог дошкілля. – 2014. – № 5. – С. 23–31.

42. Чернявська О. Сприйняття кольору дітьми / О. Чернявська // Психолог. Шкільний світ. – 2007. – № 17. – С. 25–27.

43. Шестопалова О.П. Художня творчість та арт-терапія в роботі експериментального навчального закладу / О.П. Шестопалова // Світ виховання. – 2010. – № 1. – С. 10–16.

44. Шитікова М. Пластилінові етюди : [арт-терапія] / М. Шитікова // Психолог. Шкільний світ. – 2013. – № 3. – С. 52–53.

45. Як абстрактний живопис допомагає заспокоїтися [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://suspilne.media/80320-art-terapia-dla-zaspokoenna-ak-hersonciv-navcaut-puringu/>

Відео заняття

1. Арт-терапія. Вправа «Мій настрій». Солоне малювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=PvgQhZQjh18>

2. Арт-терапевтичне заняття з використанням нетрадиційних технік малювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=r4Pne-PNCno>

Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Режим доступу : <https://msn.khmnu.edu.ua/>.
2. Електронна бібліотека університету. Режим доступу : <http://library.khmnu.edu.ua/>.
3. Репозитарій ХНУ. Режим доступу : <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>.